

KØNSORGANERNE SIDDER MELLEM ØRERNE – om udviklingen af den psykologiske sexologi i Danmark

Sten Hegeler

For at udfylde ventetiden for dem der kommer for sent – og for at straffe dem – vil jeg underholde jer med en psykologisk-sexologisk gåde. Den lyder sådan: »Hvad sker der for en bøsse, der forveksler vaseline og tapetklister?« Tænk over den.

Løsningen vil komme senere.

Lad os så begynde. Der var engang en turist, der en aften gik rundt og kedede sig på Læsø. Så mødte han en ældre dame, og han spurgte hende: »Hvordan er det med nattelivet her på øen«. Hun så skælmisk på ham og svarede: »Der var De sgu heldig. Det er MIG!«.

Da man ringede til mig og bad om jeg ville sige noget om den Psykologiske Sexologi i Danmark, fik jeg den samme tanke: »Det var sgu heldigt. Det er MIG!«

Det kan lyde lidt selvbevidst, men det væsentlige er imidlertid mere tragisk: Det står også skralt til med sexologien inden for det psykologiske studium.

Lidt historie

Da jeg i slutningen af fyrrerne studerede psykologi, hørte vi ikke en lyd om kønslivet. Til gengæld kunne vi gå til forelæsninger om 'Døves Psykologi'.

Der skulle gå mange år, førend kønslivet fik en plads på psykologistudiet. I tresserne drøftede jeg det med den ene af de to professorer i psykologi, Franz From, og han og jeg var meget enige. Men det var først efter studenteroprøret i 1968, at Franz kunne foreslå sexologien indført i det nyoprettede studienævn. Studienævnet var positivt indstillet med undtagelse af den anden professor i psykologi, der vrissede: »Vi har da heller ikke blindes og haltes psykologi som fag.«

Jeg begyndte mine forelæsninger i Psykologisk Sexologi i foråret 1969. Der var stormende tilslutning, selvom det hverken var obligatorisk eller eksamensfag. Der var så mange studerende, og deres interesser var så for-

Sten Hegeler er 76 år, psykolog, forlægger og forfatter. Han er pioner indenfor området *Sexologi indenfor Psykologien* og er udnævnt til æresmedlem af Dansk Psykologforening.

skellige, at det blev nødvendigt at dele dem. Majoriteten ønskede en mere overfladisk gennemgang, en mindre gruppe var mere engagerede, og ønskede en mere dybtgående undervisning.

Den mindre gruppe, hvoraf mange var par, fik mulighed for at mødes hver mandag aften under private former hjemme hos min daværende kone Inge og mig. Den omfattede efterhånden cirka 20 personer, som i de kommende 25 år arbejdede på forskellige projekter. For eksempel stillede vi os til rådighed for fabrikanter, der ønskede en vurdering af forskellige, seksuelle hjælpemidler. Vi lavede også en mindre onaniundersøgelse, og en del af os arbejdede på et ensomhedsprojekt.

Sidstnævnte omfattede dels en ugentlig kontaktside i Ekstra Bladet, dels at de studerende meldte sig ind i de daværende kontaktbureauer for at undersøge disses effektivitet. Det resulterede i en bog – ‘Om ensomhed’ (Chr. Erichsens forlag, 1972) Bogen indeholdt også en analyse af 709 bekendtskabs- og ægteskabsannoncer, indrykket i Berlingske Tidende og Politiken i januar og februar 1971.

Ældre og åndsvages seksualitet

Vort mest omfattende projekt blev finansieret af et af Statens Forskningsråd. Det handlede om et over hele verden negligeret forskningsområde: *Seksualiteten, når vi bliver ældre*. Vi valgte at begynde med at udspørge mændene, hvilket resulterede i 1.161 velbesvarede, anonyme spørgeskemaer fra mænd i alderen 51-95 år. Her besvarede de spørgsmål om deres seksuelle udfoldelser – eller mangel på samme.

Gruppen kaldte sig *Sexologisk Forskningsgruppe*, det blev senere til *Institut for Samlivsforskning*. Vore opgaver var meget forskellige, dels holdt vi foredrag om ældre og sex på forskellige internationale kongresser og på danske institutioner, dels blev vi konsulteret.

På et tidspunkt blev vi indkaldt til en institution for dybt åndssvage børn, fordi man var rendt ind i et uløseligt problem. *Børn* er nok så meget sagt, for de åndssvage var alle i alderen omkring de 20 år. Problemet var at de fysisk set var voksne, mens de mentalt set stadig var små børn. Med andre ord: de var seksuelt udviklede og havde trangen til at onanere, men – teknisk set – kunne de ikke finde ud af det.

For eksempel kunne de finde på, hvis de fandt et søm i en væg eller en anden fastgjort spids, at hoppe op og ned på genstanden, så det blødte. Personalet måtte lære dem, hvordan man rent praktisk skulle onanere. Og ikke nok med det, personalet måtte lære dem det igen og igen. De dybt åndssvage glemte det fra gang til gang.

Vi skulle prøve at rede trådene ud, og der var mange. Fx. var det naturligvis svært for forældrene at acceptere, at deres lille barn på det punkt nu var et voksent menneske. Dertil kom, at loven strengt forbyder personalet

sådanne intimiteter selvom de her var absolut nødvendige. Så var der forholdet til kolleger, der ikke alle var præcis på samme niveau med hensyn til tolerance. Og endelig var der den enkelte pædagogs relation til eget kønsliv. Ikke nogen nem opgave at komme med en tilfredsstillende løsning på.

Definitioner og afgrænsninger

Lad os se på hvad vi egentlig forstår ved Psykologisk Sexologi? En kendt, engelsk sexolog sagde engang: »Kønsorganerne sidder ikke mellem benene. De sidder mellem ørerne.« Det var klogt sagt, og det placerer jo psykologien ganske centralt i sexologien.

En engelsk læge, Oswald Schwarz, taler i bogen 'The Psychology of Sex' (Penguin Books, 1967) lidt mere snævert om »interaktionen mellem det fysiske/ seksuelle behov – og så »det moralske princip« – hvorved han forstår noget mere overordnet og evigt gyldigt end samfundets mere eller mindre forslidte konventioner.

Under alle omstændigheder ser det ud til, at der er masser af psykologi i sexologien. En ting som for eksempel fødsler blev engang anset som en ret naturlig sag. Med tiden er det mere og mere blevet noget, der skal foregå på sygehuse. Bliver seksualiteten betragtet som noget, der er naturligt og overvejende falder ind under det normale? Eller er det nærmere blevet til noget, der skal behandles af læger? I hvert fald er det lykkedes lægerne at sætte sig på sexologien, mens psykologerne har forsømt deres besøgelsestid.

Hvad er seksualitet?

Men lad os gå et skridt videre og spørge: »Hvad forstår vi ved seksualitet?« Min kone, Mei Mei Mortensen, ydede for en del år siden et af de få, psykologiske bidrag til sexologien i sin magisterkonferens. Den hedder netop: 'Et bidrag til forståelsen af den kvindelige seksualitet' (Københavns Universitet, 1987). I den anledning støvsugede hun litteraturen for at finde en brugbar definition. I magisterkonferensen ender hun med at konkludere (ligesom Masters & Johnson), at det ser ud til at være umuligt.

Det kan minde om Kinsey, der på et tidspunkt prøvede at lave en liste over alt det, som kan virke seksuelt ophidsende på mænd. Listen blev så lang og uoverskuelig, at han måtte give op: »Det ser ud til, at der ikke findes ret meget, som ikke kan virke seksuelt ophidsende på mænd«.

Psykologistudiet og sexologien i dag

Som privatpraktiserende har jeg af og til psykologistuderende, som fortæller, at der i senere år atter har været tilbud i form af forelæsninger i Psykologisk Sexologi. Men også, at det langt fra har fået den plads indenfor psykologien, som bare nogenlunde svarer til den plads, som sex har mellem ørerne på de fleste af os.

Vi deler menneskene ind i heteroseksuelle, homoseksuelle og biseksuelle. Men hvis vi skulle karakterisere os efter, hvordan vi livet igennem opnår vore orgasmer – og det kunne gøres ved en simpel optælling – så er vi vel egentlig overvejende *autoseksuelle*.

Jeg har allerede strejft det flere gange, men lad os se lidt nærmere på emnet onani i psykologisk/sexologisk sammenhæng.

Vi begynder med en historie fra Sverige, hvor man har 'Riksförbundet för Sexuell Upplysning' (RFSU), der i sin tid blev grundlagt af Elise Ottesen Jensen. Hun rejste Sverige tyndt for at oplyse om kønslivets glæder, hvis forudsætning – ikke mindst – er, at man ved noget om prævention.

For mange år siden talte hun i en lille svensk by, hvor hele menigheden var mødt op, med præsten og skolelæreren i spidsen. Halvvejs inde i foredraget holdt hun en pause. En lille dreng troede, at hun var færdig. Fra bagerste række tumlede han frem mod talerstolen: »Er det sandt«, spurgte han, »at man bliver meget syg, hvis man rører sig der?«. Hvorpå han faldt besvimet om.

Som sagt, det er mange år siden. Er vi i dag kommet ret meget videre?

Et andet eksempel fra fortiden. Det handler om mit eget, første forsøg på psykoseksuel forskning. Det var i fyrrerne, og jeg studerede dengang medicin. En medstuderende betroede mig, at hvis han onanerede om morgenen, kunne han godt spare sig at forlade sin seng den dag. Så udmattet blev han. Se, al forskning begynder jo med undren. Og det undrede mig. På det tidspunkt brugte jeg hver morgen en expander, hvis stålstrænge jeg strakte præcis 100 gange ud. Jeg prøvede så at onanere før og efter træningen for at undersøge, om onanien influerede på min fysiske præstation. Det gjorde den *ikke*. Allerede da må jeg have lidt sans for psykologi, for jeg opstillede den teori, at det var hans dårlige samvittighed, der udmattede ham totalt.

Onani er ikke en sølle erstatning

Ved mine forelæsninger i Psykologisk Sexologi i 70'erne tog vi emnet onani op i en helt anden sammenhæng. Sammen havde vi fundet ud af, at det var et område med myter, som var værd at teste. De studerende og jeg

udformede derfor et spørgeskema, som de så selv skulle udfylde. Vi lagde i den forbindelse stor vægt på anonymiteten. Desuden måtte ingen have mulighed for at se, hvad de andre svarede, og de måtte heller ikke diskutere deres svar med andre bagefter. Der var især to spørgsmål, der interesserede os, da vi gjorde resultaterne op: Hyppigheden af onani – og så et spørgsmål til de kvindelige studerende: »Har du nogensinde oplevet at få orgasme udelukkende ved at en penis frem og tilbage i din skede?« Altså ved et samleje uden yderligere stimulering. Vi inddelte svarerne i fire grupper:

- A) Lever i parforhold, men har desuden andre seksuelle forhold af og til.
- B) Lever i parforhold, men er 'trofast'.
- C) Lever ikke i parforhold, men har haft seksuelle forhold seneste halvår.
- D) Har ikke haft nogen form for seksuelt forhold seneste halvår eller mere.

I alt deltog 94 kvinder og 51 mænd i besvarelserne. Onani-hyppigheden var tydeligt størst i gruppe A og mindst i gruppe D. Hvordan skal vi tolke det? At personerne i gruppe A 'af natur' – hvad det så er – er mere seksuelt anlagte?

Under alle omstændigheder kunne resultatet tyde på, at onani ikke, således som almindeligt antaget, kun er »en ynkelig erstatning for de stakler, der ikke kan finde nogen at gå i seng med.«

Noget tilsvarende fandt vi for øvrigt i vores undersøgelse af de ældre mænds seksualitet. Blandt de 1.161 spørgeskemaer fra 51-95-årige mænd var der en mindre gruppe af særligt privilegerede. Det var dem der påstod, at de havde en seksuelt interesseret partner – samt at de havde mulighed for privatliv. I alle aldre var der ganske mange i denne mindre gruppe, der fortalte, at de af og til onanerede.

To seksuelle behov

Disse to forskningsresultater ledte os frem til den teori, at onani måske snarere skal betragtes som et værdifuldt supplement til det seksuelle samliv. Det førte os frem til en påstand om, at vi – på en måde – kan siges at have hele to seksuelle behov: Det første handler om, *at vi har et behov for at nå udløsning* – til orgasme. Og både mænd og kvinder kan bevidne – og det bekræftes også af undersøgelser – at det behov kan vi som regel tilfredsstille hurtigst, nemmest og mest fantasifuldt alene.

Det andet behov er det, der gør at vores liv bliver både besværligt, problemfyldt og spændende. Det handler om, *at vi – af og til – gerne vil være sammen med et andet menneske ved den lejlighed*. Det handler om behovet for seksuelt samvær.

En sådan opdeling kan hjælpe os med at sætte nogle ting på plads. Fx. giver det os lidt af en forklaring på at mænd opsøger prostituerede. I stedet for en hurtigere, nemmere og billigere løsning. Og det begrundet indkøbet af oppustelige plastic-kvindedukker. Det understreget, hvor stærkt dette andet behov kan være.

Måske kan det også berolige nogle kvinder, der bliver forkert ophidset over, at de har grebet deres mand i at onanere. Og de mænd der kunne tænkes at blive fornærmede, hvis kvinden ønsker en yderligere stimulering, måske endda i form af et massageapparat.

Kun én oplevede skedeorgasme hver gang

Her kan det afsløres, at af de 94 veluddannede kvinder, der svarede på det tidligere nævnte spørgsmål, svarede hele 80 procent, at de aldrig havde oplevet at få udløsning kun ved hjælp af en penis i skeden. Interessant og tankevækkende, hvis vi sammenholder det med de idealer og forventninger, der eksisterer hos begge køn.

De resterende cirka 20 procent kunne berette ,at det var sket en enkelt gang/sjældent/nogle få gange. Kun een eneste af de 94 kvinder hævdede, at hun hver eneste gang var i stand til at få orgasme udelukkende ved at en penis gled frem og tilbage i hendes skede.

Resultaterne er naturligvis ikke repræsentative for hele befolkningen. Vi ved heller ikke, hvad der motiverede de kvindelige studerende til at opsøge mine forelæsninger. Men vi ved, at det seksuelle udbytte sædvanligvis stiger med omfanget af uddannelse. Så det er næppe bedre hos dem med folkeskoleuddannelse.

Til sidst et par filosofiske betragtninger om seksualitetens betydning, og dermed størrelsen af den rolle, som den burde have inden for psykologien. Psykiateren Mogens Jakobsen sagde engang: »Der findes ikke det træ, ikke den busk eller plante i hele verden, som ikke er blevet undersøgt med henblik på to ting: For det første: Kan det bruges som børnebegrænsende middel? For det andet: Kan det give ekstase?«

For ham at se fortalte det noget om to af menneskenes allerstørste behov.

Men de hænger jo sammen – de to behov. Seksualiteten forbinder dem. Den seksualitet – lad os være poetiske og tage kærligheden med – som i heldigste tilfælde giver os ekstase.

P.S.: Løsningen på gåden er såmænd: *at hans tapet falder ned!*